

Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju konsultatīvās padomes sēdes

PROTOKOLS

Rīgā

2020.gada 5. februārī

Nr. 9.2-10e/1/2020

Vieta: Zemkopības ministrija, 23.stāva zāle

Sēdes sākums: plkst. 11:00

Sēdes norises tiesiskais pamats:

- 1) Ministru kabineta 2014. gada 30. septembra noteikumi Nr.600 „Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu konkursu veidā pasākumam “Ieguldījumi materiālajos aktīvos””;
- 2) Zemkopības ministra 2019.gada 10. oktobra rīkojums Nr.120 “Par Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju konsultatīvo padomi”.

Sēdes dalībnieki: Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju konsultatīvās padomes (turpmāk – Padome) sēdē ar balsi tiesībām piedalās:

Nr.p.k.	Pārstāvētās iestādes/ biedrības nosaukums, ieņemamais amats	Padomes locekļa vārds, uzvārds
1.	Zemkopības ministrs, padomes priekšsēdētājs	Kaspars Gerhards
2.	Biedrības “Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome” valdes priekšsēdētājs	Edgars Treibergs
3.	Biedrības “Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija” valdes priekšsēdētājs	Indulis Jansons
4.	Biedrības “Lauksaimniecības statūtsabiedrību asociācija” valdes priekšsēdētāja	Aija Balode
5.	Biedrības “Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācija” valdes priekšsēdētājs	Gustavs Norkārkklis
6.	Biedrības “Latvijas Jauno zemnieku klubs” valdes priekšsēdētājs	Kārlis Ruks
7.	Biedrības "Lauksaimnieku apvienība" valdes priekšsēdētāja (ar pilnvaru)	Sandra Stricka
8.	Biedrības “Latvijas Zemnieku federācija” valdes priekšsēdētāja	Agita Hauka

Citi Padomes sēdes dalībnieki:

Nr.p.k.	Iestādes/ biedrības nosaukums, ieņemamais amats	Vārds, uzvārds
1.	Lauku atbalsta dienesta direktors	Ģirts Krūmiņš
2.	Zemkopības ministrijas valsts sekretāra vietniece	Pārsla Rigonda Krieviņa
3.	Zemkopības ministrijas Lauku attīstības atbalsta departamenta direktore	Liene Jansone

Padomes sēdē nepiedalās: Zemkopības ministrijas valsts sekretāre Dace Lucaua un biedrības „Zemnieku Saeima” valdes priekšsēdētājs Juris Lazdiņš.

Padomes sēdes protokolētāja: Zemkopības ministrijas Lauku attīstības atbalsta departamenta Lauku attīstības fondu atbalsta nodaļas vecākā referente Inese Mjadeļeca.

Darba kārtībā:

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības "LATRAPs" Lauku atbalsta dienestā iesniegtā projekta pieteikuma "Tauriņziežu olbaltumvielu miltu un cietes ražošana (turpmāk – projekta pieteikums) atbilstība stratēģiskajam projektam.

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība "LATRAPs" valdes priekšsēdētājs Edgars Ruža prezentē stratēģiskā projekta ideju "Tauriņziežu olbaltumvielu miltu un cietes ražošana". Plānots īstenot projektu par kopējo indikatīvo finansējumu 10 000 000 EUR apmērā (pirmajai procesa kārtai).

Projekta ietvaros paredzēts pārstrādāt zirņus, ražojot zirņu proteīna izolātu. Projekta rezultātā saražotie pākšaugu olbaltumvielu milti, ciete, šķiedrvielas galvenokārt tiks eksportēti. Uzlabosies graudkopības finanšu stabilitāte, jo tiks radīts papildus ienākumu avots gan kooperatīvam, gan lauksaimniekiem. Veiksmīga projekta realizācija palielinās LATRAPs sabiedrības iespējas naudas pārpalikumu (peļņu) investēt LATRAPs attīstībā, un daļu izmaksāt LATRAPs biedriem dividendēs. Projekts paaugstinās Latvijas ārējās tirdzniecības saldo, sekmējot valsts attīstību.

Diskusija:

A.Balode – Jūs ar lielu pārliecību apgalvojat, ka pasaulē pieaugs pieprasījums pēc vegānu pārtikas. Mode mēdz mainīties un kādā brīdī šāda pārtika var vairs nebūt pieprasīta. Vai jums ir kādi nodomu protokoli, kas varētu no jums pirkt šo proteīnu?

E.Ruža – Nē, šādu protokolu nav, jo neesam vēl uzsākuši šo procesu. Tomēr tirgus situācija ir tāda, ka ir straujš izolāta pieprasījuma pieaugums. Pēdējā pusotra gada laikā izolāta cena ir dubultojusies. Šobrīd tirgus situācija ir tāda, ka piedāvājums nespēj nodrošināt pieprasījumu. Izanalizējot visus pieejamos tirgus izpētes materiālus, varu ar drošu pārliecību apgalvot, ka nākamajos 10 gados pieprasījums turpinās augt. Jābūt reāliem – cilvēku skaits turpina palielināties, bet auglīgās zemes platības nepietiks, lai ar gaļas produktiem varētu nodrošināt visas planētas iedzīvotājus, jādodomā par alternatīviem risinājumiem.

A.Balode – Vai LATRAP biedri arī turpmāk sēs rapsi? Cik es zinu, LATRAP pārdod arī rapšu raušus, vai būs iespēja lopkopības saimniecībām tikt pie šīs proteīna barības arī turpmāk, jo mēs pārkam dārgu proteīnu. Vai nebūs tā, ka turpmāk Latvijā visi sēs zirņus, un nebūs iespējams iegādāties šo proteīnu barību.

E.Ruža – Mēs neesam noskaņoti mainīt mūsu darbības virzienu. Apzināmies, ka arī vides prasību dēļ ir nepieciešams dažādot augu seku. Augu aizsardzības līdzekļu ierobežojumi un 1.paaudzes degvielu izņemšana nozīmē to, ka raušiem cena celsies, jo nebūs kur likt rapšu eļļu. Tā ir sliktā ziņa rapsim, tāpēc izskatām variantus, ko darīt mirklī, ja rapsi vairs nevarēs audzēt. Bet kopumā rapsis varbūt nedaudz samazināsies, bet nav šaubu, ka tas saglabāsies.

60-70% no visām sējplatībām ir Latgalē un Vidzemē. Lielākais zirņu audzētājs ir Lietuva, kurā pirms pāris gadiem bija 270 tkst. ha, šobrīd ir 170 tkst. ha platība. Sējplatības samazinājušās, jo Indija ir aizvērusi savu tirgu, un zirņus vairs nav kur likt. Ar šo projektu mēs sakārtotu situāciju Latvijā ar to, ka mēs vairs nebūtu atkarīgi no tādām kaprīzēm, kā Indijā, kas ir lielākais zirņu patērētājs. Mēs ražotu jau augstas pievienotās vērtības produktu visas pasaules maksātspējīgiem tirgiem.

S.Stricka – Laikapstākļu mainība. Latvijā arvien biežāk līst, bet zirnis ir tas, kas jānovāc dažu dienu laikā, kad ir gatavs. Ko darīs tad, ja uznāks lietavas, un zirņi paliks nenovākti?

E.Ruža – Tā ir visas lauksaimniecības kā nozares risks ne tikai zirņu kultūrām. Tāds apstāklis, ka zirņi paliktu nenovākti visā Latvijā – tā laikam būtu milzīga katastrofa nozarei kā tādai. Uzskatu, ka lauksaimnieku, zemnieku tehnoloģiskās spējas ar katru gadu pieaug, viņu sapratne

un zināšanas par zirņu audzēšanu palielinās. Šobrīd novākšanas tehnika ir zirņu audzēšanas virzienā strādājusi un tajā virzienā mēs skatāmies – mēs gādātu dažus novākšanas agregātus ar ko varētu zirņus vieglāk novākt, ja tie saguļas. Bet šādas problēmas pastāv arī citās nozarēs.

S.Stricka – Vai zemniekiem par zirņiem būs biržas cena vai kā citādāk?

E.Ruža – Protams, sākotnējā cena būs tirgus cena, lai nebojātu tirgu kopumā. Taču tā kā rūpnīca piederēs zemniekiem, tad caur dividendēm atpakaļ nauda nāks zemniekiem. Projekta ietvaros mums ir svarīgi, lai zemniekiem būtu interese audzēt zirņus. Ar cenu mēs regulēsim, lai ir interese, bet tālāk caur peļņu, dividendēm – pievienotā vērtība vēl klāt.

A.Hauka – Kāda ir Jūsu pozīcija par Aloja-Starkelsen, kas arī ražos proteīnu no zirņiem.

E.Ruža – Jā, bet tā ir cita izejviela. Starkelsen strādā ar pelēkajiem zirņiem, kam ir cits iznākums, un tas nebūs izolāts, kas ir augstais proteīns. Mēs neredzam konkurentus šajā jomā. Tas ir nišas produkts, kur viņi iet citā atzarā, bet mēs – citā atzarā.

K.Ruks – Izskanēja ideja par lupīnas pārstrādi. Vai tas tiek arī izskatīts lielākā mērā, vai tas būs tikai kā pilotprojekts blakus šiem zirņiem?

E.Ruža – Uzskatu, ka lupīna ir aizmirsta. Daži lauksaimnieki ar to strādā, bet vairāk tikai pašpatēriņam. Lupīna ir tēma, kurai ir potenciāla iespēja nopietnāk pievērsties Latvijā, jo Francijā un Polijā lupīnu audzē ļoti daudz. Konceptuāli es šo redzu kā izejvielu, ja redzam tālāku lupīnas attīstību – šķirnes, selekcionāri, izmēģinājumi un pašu zemnieku vēlme un iespējas.

K.Ruks – Tātad gala produkts no lupīnas iznāk tāds pats proteīna izolāts kā no zirņa?

E.Ruža – Tas ir citādāks. Arī pupām tas atšķiras. Zirnis pēc pašreizējām tehnoloģijām ir absolūtais līderis gaļas aizvietošanā. Tehnoloģijas strauji attīstās un, iespējams, nākotnē varēsim runāt ne tikai par zirņiem kā populārāko produktu proteīna izolāta iegūšanā.

K.Ruks – jautājums par zirņu pieņemšanu. Saprotu, ka tas notiks Daugavpilī?

E.Ruža – Nē, mēs virzāmies uz to, ka visos mūsu objektos mēs attīstīsim šo zirņu pieņemšanu. Līdz šim mēs zirņus nepieņemām, jo tie tiek maz audzēti. Turklāt mēs nespējam investēt tik daudz, lai pilnībā nodrošinātu pamatprodukta – kviešu pieņemšanu, taču šim projektam mēs attīstīsim arī zirņu pieņemšanu, tā lai visos reģionos varētu zirņus piegādāt.

I.Jansons – daži komentāri par projektu. Tas nav galīgi jauns. Cik zinu – šobrīd mēs izvedam izejvielu. Nav slikti, bet ir milzīgas cenu svārstības. Domāju, ka 10 milj. šim projektam ir stipri par maz, turklāt ir jāmeklē partneri, kas zinās, kur šo produktu likt, jo Latvijas tirgus ir ļoti mazs. Ir jāseko līdzi tendencēm. Proteīns būs jāražo pēc iespējas lētāk. Dzīvnieku valsts proteīns, iespējams, ir pārāk dārgs.

G.Norkārklis – Gribēju piebilst par platībām. Pēc statistikas ir 13,8 tkst. ha Latvijā, kur audzē zirņus, un puse no tiem ir bioloģiskie. Lai sasniegtu to 300 tkst. tonnu ambīciju, protams, neiztiksim bez kaimiņu palīdzības – lietuviešiem, ukraiņiem, baltkrievi. Un vēl viena lieta, ko LOSP pārrunājām, ka ja sāks audzēt vairāk zirņus, tad viens labums ir slāpekļa piesaistīšana, bet otrs – negatīvais – zirņiem ir liels pesticīdu lietojums, kas jādomā šajā virzienā.

E.Ruža – viena lieta ir selekcija, bet otra, kas ir viena no svarīgākajām – zemnieku audzināšana, piem., rapša gadījumā – kad tam bija laba cena, un tas kļuva par izdevīgu kultūru, zemnieki sāka to daudz sēt, nedomājot par to, ka šādi var veicināt slimību izplatīšanos. tas pats arī būs zirņu gadījumā – nepieciešams nopietns konsultantu darbs, lai informētu zemniekus par daudzveidības nepieciešamību.

A.Balode -kur ir pārlicība, ka zemnieki sēs vairāk šos zirņus?

E.Ruža – Saimniecības, kam nebija savas kaltes, varēja zirņus nodot tikai Rēzeknē un Jēkabpilī. Līdz ar to nebija ekonomiski pamatoti audzēt zirņus, ja nevar zirņus aizvest un nodot. Pirms 4 gadiem zirņu cena bija 250-280 eiro. Indija uzlika ievadmitu, mēģināja attīstīt savu audzēšanu, un cena nokrita līdz 160 eiro. Pie šādas cenas risks audzēt zirņus ir pārāk liels, lai zemnieks izvēlētos tos audzēt. Arī citās valstīs samazinājies zirņu audzēšanas apjoms. Indija diemžēl svārsta zirņu tirgu, tāpēc ir svarīgi, lai izvairītos no šādām svārstībām, pašiem pārstrādāt produktu, lai nebūtu tik atkarīgi no vienas valsts pieprasījuma. Ja vide ir sagatavota un attīstīta, sēkla sagatavota, zināšanas un tehnoloģija ir, ir garantēta samaksa un realizācijas iespēja, tad tas ir motivējoši audzēt šos zirņus. Protams, novākšanas jautājums ir sarežģīts, ar ko zemniekam būs jārēķinās.

A.Balode – Savu lēmumu varēšu pieņemt pēc tam, kad LAD būs pastāstījis par projektiem, kas paliek “zem svītras”. Vai Jūs un jūsu biedri, kas ir graudaudzētāji un materiālā ziņā labāk situēti kā lopkopības nozares pārstāvji, paši varētu ieguldīt līdzekļus šajā projektā?

E.Ruža – Tas ir neizbēgami, ka naudu ieguldīsim. Rēķināties, ka no biedriem būs jāvāc nauda, tas būs viņu ieguldījums šajā projektā. Arī tiem, kas vēlēties iesaistīties zirņu audzēšanā un strādāt ar LATRAP, būs jāpiedalās ar investīcijām.

Ģ.Krūmiņš – Pieteikti ir 103 projekti, nauda pietiek 36 projektiem. Ņemot vērā atbrīvoto finansējumu, paredzams, ka 60-65% projektu pietiks finansējums. Nozares, kas iegūst finansējumu – ir dažādas. Nav tā, ka virs strīpas ir viena nozare, bet pārējās zem.

I.Jansons – komentārs par kooperatīvu naudu. Tā paliek pāri. Valdes sēdē runājām, ka lieliskas iespējas bija naudu izmantot. Cik varējām, tik izdarījām, esam ieinteresēti atlikušo naudu novirzīt citu projektu realizēšanai.

E.Ruža – ir skaidrs, ka šobrīd runājam par stratēģisko projektu. Jāskatās tomēr, vai, domājot par Latvijas lauksaimniecības attīstību, sadalīt naudu maziem projektiem, kas pievienoto vērtību nesīs 1 vai 2 cilvēkiem, vai tomēr stratēģiski valstiski skatīties, kur ir pēc iespējas lielāks sabiedrības ieguvums būtu. Ieguvēji ir liels daudzums nozares dalībnieku.

P.R.Kriviņa – šis ir pirmais pilnībā tikai latviešiem piederošs projekts.

Padome nolemj vienbalsīgi atbalstīt (lemšanā piedalās astoņi padomes locekļi) KS Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība "LATRAP" stratēģiskā projekta pieteikuma “Tauriņziežu olbaltumvielu miltu un cietes ražošana” virzību kā stratēģisko projektu.

K.Gerhards sēdi pasludina par slēgtu plkst. 12:10.

Padomes priekšsēdētājs

K.Gerhards

Sēdi protokolēja: I. Mjadelca